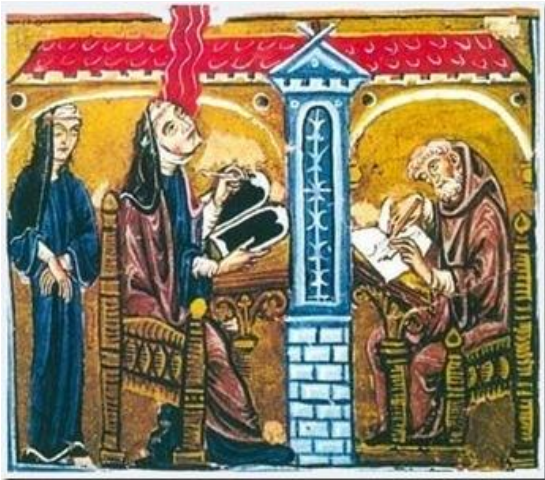

Hildegard von Bingen (16.09.1098-17.09.1179)

Een redelijk ongewoon Middeleeuws fenomeen, deze Sybille van de Rijn. Stel je voor: je bent het 10-de kind en als tiende in een klooster geplaatst waar je op 38-jarige leeftijd abdis wordt

en vervolgens een klooster bouwt en nadien nog een. Maar het wordt nog sterker als je, geleerd als je bent, heel wat boeken laat schrijven gaande om de meest diverse onderwerpen. Maar het wordt nog merkwaardiger: Hildegard krijgt **visioenen** die ze laat optekenen en nadien worden ze nog eens beeldend in prachtige **miniaturen** overgedaan. En om het verhaal af te maken: ze componeert heel wat 'gregoriaanse' muziek: uiteindelijk heb je een klooster en je wilt toch graag zingen met je collega's nonnen. Kortom: een Middeleeuwse **stupefactie!** En een indrukwekkend leven want ze was niet op haar mondje gevallen. Waar nodig durfde zij (on)gevraagd kritiek leveren op vele van haar christelijke tijdgenoten. Wat een bevlogenheid. In deze bijeenkomsten gaan we zeker in op haar leven, maar leggen vooral de nadruk op haar filosofisch~**theologisch** werk en de relaties met haar visioenen en haar muziek. Via muziekvoorbeelden besteden we kort aandacht in hoeverre zij ook in haar composities vernieuwend bleek.

1. Vanwaar de belangstelling voor hvb? Wat heeft zij ons nog te zeggen?
2. In welke tijdsperiode leefde en functioneerde zij?
3. Wat is het verschil tussen een visioen, een extase, hallucinatie, profetieën en mystiek?
4. In hoeverre is er sprake van een filosofe cq. theologe / epicuriste cq. stoiciste?
5. In hoeverre was haar muziek gregoriaans van stijl?
6. Is er sprake van een warempel veelzijdige persoonlijkheid?
7. In hoeverre kon de vrouw participeren in de culturele wereld? Wat was de plaats van de vrouw gedurende de ME?
8. Was het gebruikelijk in de ME dat vrouwen in de belangstelling 'mochten' cq. konden komen, en zo ja: op welke manier verkregen ze die belangstelling?
9. Is een eenduidige historische reconstructie van hvb nog mogelijk?
10. Betekent hvb een relevante kennismaking met (de tijdsgeest van) de ME?

https://www.google.be/?gws_rd=ssl#q=hildegard+von+bingen+film+youtube

of onmiddellijk [«Vision» - Hildegarde de Bingen \(VOST FR\) - YouTube](#)

LEVENSLLOOP e.a.

[Hildegard van Bingen - Wikipedia](http://www.parochie-antonijs-abt.nl/images/news/LezinghildegardvonBingen.pdf) _____ vgl. [miniat.](#) / [geheime taal](#) / [erotiek](#) / [muziek](#)
<http://www.parochie-antonijs-abt.nl/images/news/LezinghildegardvonBingen.pdf>

cursus 2008`uitgebreid verhaal hvb

liber: p. 4

Geboren in adellijke familie en snel werden haar bijzondere gaven ontdekt. Om 8 jaar (!) spirituele en (degelijke) wetenschappelijke opleiding in Benedictijns klooster. In 1136 (38 jr) tot magister van een klooster gekozen en bouwt, in weerwil van kritiek, een zelfstandig klooster te Rupertsberg, dicht bij Bingen, gewijd in 1152. Naast gebruikelijke gregoriaanse gezangen t.b.v. kloosterrituelen ook vermoedelijk creatie van *Ordo Virtutum*. De deugden gezongen door 15 nonnen en de duivel door haar secretaris Volmar (vaak te zien op afbeeldingen van HvB). Naast haar vele visioenen, overigens vaak gepaard gaande met chronisch ziektes, werden ze o.m. door Volmar uitgeschreven in o.m. het werk *Scivias* (weet de weg). Verder openbaarde HvB nog 2 andere visioenenboeken en schreef – al dan niet zelf - 13 werken betreffende theologie, geneeskunde en wetenschappen, heiligenbiografieën, 80 vocale werken, poëzie en 300 brieven. Een enorme nalatenschap. Haar briefwisseling met o.m. keizers, koningen, pausen, bisschoppen en vele andere voorname personen, was erg veelzijdig en soms geducht! Als voorbeeld antwoord op:

Verbod (van bisschop: HvB vrouw!) om muziek te maken (strookt niet met Gods wil):

Ik werd ook iets gewaar over het feit dat wij, gehoorzaam aan u, gestopt zijn met zingen tijdens de mis. Ik hoorde hoe een stem van het levende licht vertelde over wat David in de psalmen zegt: prijs Hem met de trompet ... harp en luit ... trommel en dans ... snaren en orgel ... galmende cimbalen ... laat iedereen God prijzen!

dan verklaring ... vervolgens vingerwijzing:

Daarom moet u, en met u alle prelaten, de grootste waakzaamheid betonen vóór bij decreet welke groep mensen ook, die zingend God eer bewijzen, de mond te snoeren ..; U moet altijd oppassen, dat u in uw oordeel niet bezielde wordt door Satan, die de mensen stootte uit de hemelse harmonie en uit de verrukking van het paradijs ...

HvB wel duidelijk neo-platoons opgevoed maar zij zelf beweerde dat haar kennis haar werd geopenbaard, als instrument van de wil van God. Zij beschouwde haarzelf niet als een scholastiek gestructureerd persoon maar eerder als indocta (ongeleerd ↔ betwist!) en vooral als visionair en profetes. Aldus kwalificeert zij haarzelf als simplex homo, humilis forma enz. maar tegelijk worden haar werken vandaag gepercipieerd als krachtig en samengaan met een vergaande conceptuele eenheid. Blijkbaar had zij toch persoonlijke mystieke ervaringen en dit gecombineerd met haar visioenen ...

Citaat: *de woorden die ik uitspreek komen niet van een menselijke mond; ik heb die woorden gezien en gehoord in mijn visioenen die mij zijn toegezonden ...* einde citaat.

1. Hoe zouden wij met onze huidige inzichten hierop reageren?
- 2.

Kortom:

Voor haar tijd dus een heel bijzondere vrouw (zieneres, mystica, lerares, predikster, schilderes, schrijfster en ... muzikante: ze componeerde vanaf 1140, volledig opgenomen door Sequentia). Deze 'Teutoonse' profetes (als zodanig erkend bij Concilie van 1147) lokte bv. volgend citaat van meester Odon (1148): *men zegt dat u naar de hemel stijgt, dat u vele revelaties heeft en dat u vele boeken schrijft en nieuwe vormen van gezang ontdekt*. Einde citaat.

TIJDSGEEST:

- >1050 (mogelijk t.g.v. optimisme na het jaar 1000 cq. 1033 toen men volgens het evangelie Johannes de *Apocalyps* verwachtte, en daarna 1260: Hildegards visioenen ook sterk eindtijds-denken en zodoende erg apocalyptisch), naast maatschappelijke omslag: demografie ↑, ontwikkeling steden waarin tevens start van enorme artistieke en intellectuele ontwikkeling, ook in het kloosterwezen; maar ook ...
- 1100 twijfel in de leer van X (verval en verslapping) ... én maatschappelijke houding van Kerk(niettegenstaande pogingen tot hervormingen, bv. Greg.VII)??? Wereldlijker, simonie, verwerving goederen m.a.w. doorbreking van gekruist zwaardentheorie! Investituurstrijd; kruistochten (1e en 2e)
- 1098 geboorte hvb: adellijke (niet ministeriaal) familie (van zeer >>>> belang): talenten, paranormale ervaringen; sterk godsdienstige opvoeding én er aan gewijd i.v.m. 10e kind (naar Leviticus 27,30); lichamelijk kwetsbaar cq. ziekelijk en heeft al v.a. 3-4 jaar 'visioenen'
<https://marreiki.wordpress.com/2015/03/11/visioenen/>
[https://nl.wikipedia.org/wiki/Openbaring_\(concept\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Openbaring_(concept))
<http://www.encyclo.nl/begrip/openbaring>
<https://www.psychosenet.nl/psychose/symptomen/stemmen-in-je-hoofd/>
- 1112 'opgesloten' naar klooster Disibodenberg (30 jaar lang) met lerares Jutta von Sponheim 1092-1136 (zeer ascetisch): leerde/wist hoe hvb in elkaar stak; opvoeding harp, zingen én intellectueel (door monniken in bib.?): interpretatie van haar werken tonen een ruime eruditie aan, wel niet universitair gestructureerd;
- 1136 Jutta +; hvb 38jr neemt (gekozen) leiding over, dus abdis, en past ascetisme-Jutta redelijker aan
- 1141 43jr; hemelse opdracht / openbaring tot interpreteren van boeken en begint de *Scivias*, bijgestaan door geleterde monnik Volmar (zie afb.) en vaak begeleidt door zeer jonge non Richardis van Stade (1125-1152); verliet in 1151 het klooster want 'moest' t.g.v. simonie-praktijken – erg jong - abdis worden in Bassum; enorm verzet van hvb die

Liber Vitae Meritorum: het boek van de Verdiensten van het Leven
deugd centraal: Aristotelisch maar dan christelijk

- 1158-1163
- Bespreekt deugden adhv 24 deugdenopposities; alzo kan de zoekende mens de juiste levenswandel vinden (erg barmhartige houding want deugdzaam leven is ...)
  - o Kardinale deugden: voorzichtigheid, rechtvaardigheid, gematigdheid, moed (Plato)
  - o Theologische deugden: **geloof**, hoop en liefde (Paulus)
- Uitgangspunt: virtus = deugd = kracht, aldus: wie deugdzaam leeft, is sterk
genot = uitgebalanceerde deugd = gelukkig zijn (Spinoza)
- dualisme/tweestrijd tussen goed en kwaad?

<http://www.parochie-antonijs-abt.nl/images/news/LezinghildegardvonBingen.pdf>
cursus 2008` uitgebreid verhaal hvb liber: p. 4

Liber Divinorum Operum: Boek van de Goddelijke Werken/Wijsheid

- 1163-1174 (Volmar sterft in 1173)
- Meest indrukwekkend theologisch werk: indringerder, diepgang, veelomvattender en vele uitvoerige citaten; opbouw: proloog, 3 delen, epiloog én 10-tal visioenen (ca. 20 jaar na haar dood geconcipeerd)
- Ahw openbaringen (écriture automatique)
- Na lezing van dit werk concludeert Dronke dat hvb een groot geleerde is die tot de avant-garde van haar tijd behoorde.

<http://zenpundit.com/?p=8631> mens in het centrum va de schepping I, 2

NOOT: of hvb nu stemmen, openbaringen, visioenen, profetieën kreeg of niet doet niet ter zake; het gaat om de inhoud! We zouden hedendaags kunnen stellen dat hvb als een kunstenares kan bekeken worden d.w.z. buitenproportioneel getalenteerd met een enorm beeldend, creatief, fantasierijke verbeelding / scheppingskracht vol symboliek en metaforen die zij gebruikte niet om *l'art pour l'art* maar als poëtisch genie maatschappelijke problemen van haar tijd kritisch te verbeelden/verwoorden én tevens haar geloof te begrijpen en dat alles vervat in een geniale eenheidservaring. In haar tijd bestond het begrip 'kunst' niet. Cfr. Connie Palmes *Jij zegt het*, roman.

Physica (eenvoudige geneeskunde)

- 13 kopieën onvolledig overgeleverd
- Erg omvangrijk: planten, dieren, metalen, edelstenen, elementen
- Invloed Dioscorides, Galenus e.a.
- Casus: 4 temperamentenleer op 4 vrouwentypen: sanguinisch (dik, lief), flegmatisch (± ♂, femme fatale), cholericus (♂: ja en nee), melancholisch (psyche?, zwak)

Causea et Curae (samengestelde geneeskunde)

- Slecht 1 handschrift
- Complex: via god geneeskrachtigheid
- <https://tallsay.com/page/4294977581/de-zinnelijke-verrukking-van-de-vrouw-volgens-de-middeleeuwse-hildegard-van-bingen>

Brieven: *Liber Epistolarum* (brievenboek)

- > 300 brieven overgeleverd uit verzamelingen dus niet origineel; geen andere documentatie bekend van ME-♀
- Correspondentie met veelheid aan personen; erg gewaardeerd blijkbaar
- Briefboeken in meerdere versies overgeleverd waarbij gelegitimeerde vervalsingen!
  - o Handschrift van Zwiefalten (oudere groep brieven ts 1154 en 1170)
  - o Codex van Wiesbaden (Riesencodex: grote codex met de belangrijke ‘visionaire’ werken) bevat de jongere generatie brieven en pas na haar dood samengesteld en vervaardigd

PERSONEN die een (relatief) belangrijke rol hebben gespeeld:

Volmar (? – ca.1175)

- Meer dan 30 jr opsteller, hertaler, redactie cq. ‘secretaris’ van hvb
- Blijkbaar erg vertrouwelijke band met hvb
- Openbaart als 1e de visioenen van hvb
- Mogelijk geestelijk leider van kloostervrouwengemeenschap

Bernard de Clairvaux (1090-1153)

- Dé autoriteit; als heilige beschouwd
- Sticht Cisterciënzersorde ↔ Benedictijnerorde
- Steunt erkenning hvb als zieneres enz. via zijn leerling paus Eugenius III (1145-1153)
- Synode van Trier 1147-48: 1e keer een pauselijk gekeurde profetes! Omvang >>>: want vanaf deze erkenning als profetes is hvb een publiek/openbaar persoon!
- <http://www.geestkunde.net/uitreksels/schilling-hildegard-van-bingen.html>

Wibert van Gembloux (1124 Gembloux – 1213 Gembloux)

- Monnik in klooster van Gembloux, alwaar 13e abt van 1194-1204
- Literair werk: vita H. Martinus (daarom in Fr.: Guibert dit Martin i) én korte vita hvb
- Hoog ontwikkeld man met grote bewondering voor hvb
- 1175: vraagt via brief aan hvb over de vorm van haar visioenen
- 1177: bezoek en verblijf tot 1179 (+ hvb) alwaar hij secretaris is voor hvb: eindversie van heel wat visioenen én deels haar biografie
- 13e abt van 1193-1204

- discretio: harmonieuze evenwicht van de mens in/tot de schepping
- strijdvaardig; strenge kerklerares
- heilsgeschiedenis: het goede centraal en er is ook het kwade (duivel in vele gedaantes) maar komt goed terecht; wel steeds angst voor Antichrist
- hvb tevens neo-platoons (één én ondeelbare onzegbare god) en daarom het verhevene, de hemelse, het intelligibele (van zichtbaar naar onzichtbaar en dus veel associaties mogelijk), transcendent, het Levend Licht (lichtmetaforen en -symboliek: vgl. kathedralen en glasramen) en daarnaast het aardse = zintuiglijke dimensie; in hvb'tijd nog geen Aristoteles en dus geen scholastiek: dat pas na hvb'dood en waardoor belangstelling voor hvb en neoplatonisme gering (tot aan Renaissance/Ficino)
- hvb als schrijfster apart. Hoe te plaatsen in mannelijk canon? Niet gebeurd want gaat niet!
- bekendheid van hvb nú (zegge 1990) is gekomen via de revival van ME-muziek en dus ook die van haar!

[Plotinus - Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Plotinus) of <https://nl.wikipedia.org/wiki/Plotinus>
[Pseudo-Dionysius - Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Pseudo-Dionysius) of <https://nl.wikipedia.org/wiki/Pseudo-Dionysius> i.v.m. de Engelenkoren hvb: afstand tot god zo groot, daarom tussenschepping → engelen ...
<http://www.deboekrijzuphen.nl/a-45063660/hildegard-von-bingen/negen-engelenkoren-eren-de-heer-hildegard-von-bingen/>

neoplatonisme = Plato + vele anderen!

neerwaartse beweging:	van eenheid naar veelheid, via emanatie
opwaartse beweging:	via verinnerlijking naar het Ene